

ПЕРЕВАГИ НАВЧАННЯ У ФОРМАТІ ОНЛАЙН: ЕМПІРИЧНИЙ АСПЕКТ

Оришин-Буждиган Л. С.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри теоретичної та практичної психології

Національний університет «Львівська політехніка»

вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна

orcid.org/0000-0002-5681-0307

lida.oryshchyn@gmail.com

Ключові слова: *онлайн-навчання, освіта, студенти, переваги онлайн-навчання, пандемія.*

Онлайн-навчання стає невід'ємною частиною сучасного освітнього простору. Частка занять, які проводяться за допомогою новітніх освітніх платформ, постійно зростає з початком пандемії Ковід-19. Постулюється теза, що онлайн-навчання стане провідною формою здобуття знань у майбутньому, тому варто вже зараз розпочинати опрацьовувати стратегії розвитку цієї галузі, відповідним чином здійснювати підготовку фахівців освітньої галузі. Для успішного навчання онлайн необхідні: технічне забезпечення, гарно побудований інтерфейс курсу, групова взаємодія й особиста включеність особи, яка навчається. Студенти можуть брати участь у заняттях із будь-якої зручної для них локації, де є інтернет і комп'ютер. Респонденти, які оцінювали онлайн-навчання, зауважували багато переваг і позитивних рис такої форми навчання. Метою статті є вивчення особливостей і переваг, які спостерігають учасники онлайн-навчання в такій формі роботи. Робоча гіпотеза полягала у припущенні, що особи, які здобувають знання у формі онлайн, матимуть позитивне ставлення до навчання у віртуальному просторі, високо оцінюватимуть переваги, які надає онлайн-навчання. З метою вивчення ставлення здобувачів вищої освіти до віртуальної форми навчання сконструйовано авторську анкету, яка містить п'ятнадцять запитань, що стосуються ставлення до навчання у віртуальному середовищі й оцінки переваг навчання у форматі онлайн. Анкета ґрунтується на теоретичних концепціях позитивного ставлення до онлайн-навчання. З метою апробації робочих припущень про позитивне ставлення молоді, що навчається, до здобування знань у формі онлайн, проведено дослідження, у якому взяло участь 411 осіб. Досліджувані здобувачі вищої освіти високо оцінили якість і комфорт навчання у форматі онлайн. Стосовно лекцій і практичних, то тут також домінувала позитивна оцінка. Досліджувані студенти також обирали ті переваги, які є для них значущими в онлайн-навчанні, найбільш вагомими були: більша кількість вільного часу, можливість поєднувати навчання з іншими справами або ж виконувати декілька справ водночас, економія коштів, більше часу на сон.

BENEFITS FROM ONLINE LEARNING: EMPIRICAL ASPECT

Oryshchyn-Buzhdyhan L. S.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor at the Department of Practical Psychology
Lviv Polytechnic National University
Stepan Bandera str., 12, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5681-0307
lida.oryshchyn@gmail.com*

Key words: *online learning, education, students, online learning benefits, pandemic.*

The spread of COVID-19 has led to the closure of educational institutions all over the world. During on the pandemic period, students could take classes from any location, provided they have access to a computer. Students in online classes can working together with each others from various places to share any different opinions and cooperate to solve the problems. Many students have reported positive experiences with online courses. The most valuable benefits for online learning were: flexibility (time & place); ability to view/review lecture videos as necessary; lower spent fund for parking and food as well; didn't have to deal with other students, who was disturbing class; didn't have to wait for other students who work at a slower pace. Students prefer more passive strategies online, such as re-reading or taking notes, instead of engaging in the more effortful retrieval practice. Research has demonstrated the benefits of retrieval practice (taking quizzes) on long-term retention (the so-called testing effect) and end-of-course outcomes. As an increased amount of learning is happening online, it is important that we promote effective learning strategies within these environments. Students who took all or partly of their class online performed better, on average. The main research question was: how Ukrainian students evaluate online learning? The study was held Ukrainian city – L'viv. Ukrainians were in age from 15 till 46 (with $M = 18,9$, $S.D. = 2,5$). The main bulk of respondents studying at Lviv Polytechnic National University. Research was anonymous, and was carried out from 16-th till 23-th of March 2022. In total 411 respondents took part in the research. Questioner measuring benefits from online learning was constructed for the investigational needs. Students from L'viv positive evaluated quality and comfort from online learning. They liked to have lectures, trainings and seminars online. The most popular benefits from online learning were: combine learning with other things, more free time, saving money, more time for sleeping. Online learning improved the level of technical skills the participants.

Постановка проблеми. Онлайн-навчання стає невід'ємною частиною сучасного освітнього простору. Частина занять, які проводяться за допомогою новітніх освітніх платформ, допоміжних програм та інших корисних технічних прийомів, постійно зростає в кількості та різноманітності, удосконалюються їх якість і зміст. Актуальним залишається питання: чи задовольняє всі освітні потреби такий формат навчання? Яким є ставлення здобувачів знань до онлайн-навчання?

У першій половині 2000-х рр., коли онлайн-навчання тільки розпочинало своє входження у глобальний освітній простір, під час дослідження цього типу навчання вчені робили більший акцент на негативних наслідках такої форми педаго-

гічної комунікації [9]. Автори (A. Savarimuthu, S. Palaniyandi) уважали, що поряд із деякими перевагами, які надає онлайн-навчання (гнучкість часу та великий інформаційний обсяг викладу дисципліни), така форма навчання несе в собі великий ризик формування онлайн-адикції, збільшує рівень переживання тривоги, фрустрації, стресу, інтенсифікує почуття самотності, інколи наслідком надмірної онлайн-включеності може бути соціальна фобія [9].

Зейн Ашер Грін [6] наголошує на позитивних рисах онлайн-навчання, яке з початком пандемії Ковід-19 стрімко заповнило простір навчання й освіти загалом. На думку авторки, онлайн-навчання стане провідною формою здобуття знань

у майбутньому, тому варто вже зараз розпочинати опрацьовувати стратегії розвитку цієї галузі, відповідним чином здійснювати підготовку фахівців освітньої галузі. До засобів підвищення ефективності онлайн-навчання Зейн Ашер Грін відносить більш широку та гнучку доступність навчальних матеріалів у формі попередніх записів лекцій, які матимуть змогу опанувати ті учні та студенти, які не змогли бути присутніми на онлайн-занятті. Також варто організовувати мотиваційні зустрічі викладачів для покращення якості викладання онлайн. На цих зустрічах науково-педагогічні працівники зможуть також ділитися особистим досвідом онлайн-викладання. Завдяки доступу навчальних матеріалів особи, які навчаються, мають змогу гнучко підходити до особистого навчального плану, обирати зручні для себе час і спосіб навчання. Для складних і комплексних предметів авторка пропонує приділяти багато часу для гармонійного розроблення курсу, який має бути продуманим і спланованим до найдрібніших деталей. Також рекомендовано використовувати змішаний формат навчання в разі необхідності здобуття безпосереднього практичного досвіду. Здатність до консенсуального поєднання чотирьох напрямів успішного навчання: когнітивного, емоційного, соціального та навчального середовища, може бути цілком реалізованою у віртуальному доквілі. Онлайн-навчання може значно покращити особисту ефективність і самостійність здобувача знань у навчальному процесі [6].

У процесі вивчення на емпіричному рівні чинників, які впливають на включеність в онлайн-навчання, науковці виділили такі компоненти: компоненти технологічного забезпечення й уміння користуватися відповідними програмами та засобами, практичний досвід управління контентом, значущість ролі студента у процесі вирішення освітніх завдань і переваженість знаннями. Для успішного навчання онлайн необхідні: технічне забезпечення, гарно побудований інтерфейс курсу, групова взаємодія й особиста включеність особи, яка навчається, у процес [2].

Студенти можуть брати участь у заняттях із будь-якої зручної для них локації, де є інтернет і комп'ютер.

Студенти, що оцінювали онлайн-навчання, зауважували багато переваг і позитивних рис такої форми навчання. Основний акцент був на тому, що вони мають можливість працювати спільно з усіма з різних місць і можуть ділитися досвідом, спільно вирішувати навчальні завдання та робочі питання [1]. Власне можливість працювати з різних місць перебування, за даними багатьох досліджень, і є основною його перевагою, також сильними сторонами онлайн-навчання його учасники називають більш релаксуюче доквілля, менший

рівень стресу від запитань, що лунають на семінарі, можливість виконувати іншу активність, яка не виступає противагою навчанню [5].

Учасники навчального процесу до переваг онлайн-навчання відносять таке:

- неформальний стиль в одязі, можливість подорожувати та навчатися;
- гнучкість у виборі часу та місця навчання;
- відсутність обов'язку сидіти під час занять;
- можливість переглянути відео із записом лекції один чи декілька разів;
- економія коштів на доїзди та харчування;
- менший рівень стресу, пов'язаний із тим, щоби вчасно встигнути на заняття;
- не потрібно звертати увагу на студентів, які переривають навчання, заважають проводити заняття;
- не потрібно чекати на інших студентів, які працюють у повільнішому темпі;
- не потрібно взаємодіяти в командній роботі;
- менше контактів з іншими студентами [1; 7].

Проте в такому разі зростають вимоги до наповнення курсу, його дизайну, технологічного забезпечення та підготовки до такого способу виконання навчальних завдань у викладачів курсів [5]. Існують багато способів удосконалення знань, умінь і практичних навичок викладачів, онлайн-курсів, що допоможуть підняти онлайн-навчання на якісно новий рівень [8].

Загалом під час онлайн-навчання студенти віддають перевагу більш пасивним стратегіям вивчення матеріалів курсів, як-от: перерахування інформації, написання нотаток замість того, щоб апробувати знання у складних практичних завданнях. Хоча дослідження в цій галузі вказують на набагато більший позитивний ефект від практичних завдань і повторних тестувань для успішного засвоєння знань у довготривалій перспективі. У період зростання значущості онлайн-навчання важливо акцентувати увагу на ефективних техніках і стратегіях його реалізації [4].

Переважно сумлінні студенти, які відвідували всі онлайн-заняття, показують кращий (вищий за середній) результат успішності [3].

Метою статті є вивчення особливостей і переваг, що спостерігають учасники онлайн-навчання в такій формі роботи.

Робоча гіпотеза полягала у припущенні, що особи, які отримують знання у формі онлайн, матимуть позитивне ставлення до навчання у віртуальному просторі, високо оцінюватимуть переваги, які надає онлайн-навчання.

Результати дослідження. З метою вивчення ставлення здобувачів вищої освіти до віртуальної форми навчання сконструйовано авторську анкету, що містить п'ятнадцять запитань, які стосуються ставлення до навчання у віртуальному середовищі й

оцінки переваг навчання у форматі онлайн. Анкета ґрунтується на теоретичних концепціях позитивного ставлення до онлайн-навчання [1; 5; 7]. Респондент повинен оцінити кожне із тверджень від нуля до десяти, де десять – це дуже подобається, дуже позитивна оцінка, 5 – ставлення ні позитивне, ні негативне, або нейтральне, 1 – дуже не подобається, ставлення дуже негативне. Усі твердження сконструйованої авторської анкети мали високу внутрішню узгодженість (Альфа Кронбаха – 0,85).

З метою апробації робочих припущень про позитивне ставлення молоді, що навчається, до здобування знань у формі онлайн, проведено дослідження, у якому взяло участь 411 осіб, віком від 15 до 46 років. Більша частина досліджуваних були віком від 15 до 19 років (загальний відсоток дорівнює 74,9%, серед них 15-річних було 7,5%, осіб 18 років – 32,6%, 19 років – 34,8%). Серед досліджуваних переважали представниці жіночої статі – 69,3%, а чоловіки становили 30,7% досліджуваної групи. Більшість респондентів навчалися в Національному університеті «Львів-

ська політехніка» (55%), 45% опитаних навчалися в інших вищих навчальних закладах України. Детально проілюстровано на Рис. 1.

Досліджування відбувалось із 17 лютого по 23 березня 2022 р. Форми проведення дослідження були такі: розсилання гугл-опитування за допомогою соціальних мереж, електронних скриньок, інших дистанційних засобів комунікації.

Досліджувані здобувачі вищої освіти високо оцінили якість і комфорт навчання у форматі онлайн: оцінку 7–10 балів (яка характеризує дуже позитивне ставлення) щодо комфорту поставили 75,7% та стосовно якості 67,2% опитаних. Незадоволеними комфортом і якістю навчання у віртуальному середовищі були 9 та 11,4% відповідно. Детально зображено на Рис. 2.

Що стосується оцінки лекцій і практичних, то тут також домінувала позитивна оцінка: 7–10 балів поставили лекціям 67,6%, практичним – 62,3% респондентів. Негативна оцінка була рідкісною (9,5%) для лекцій та частіше траплялася для практичних (16,5%) (див. Рис. 3).

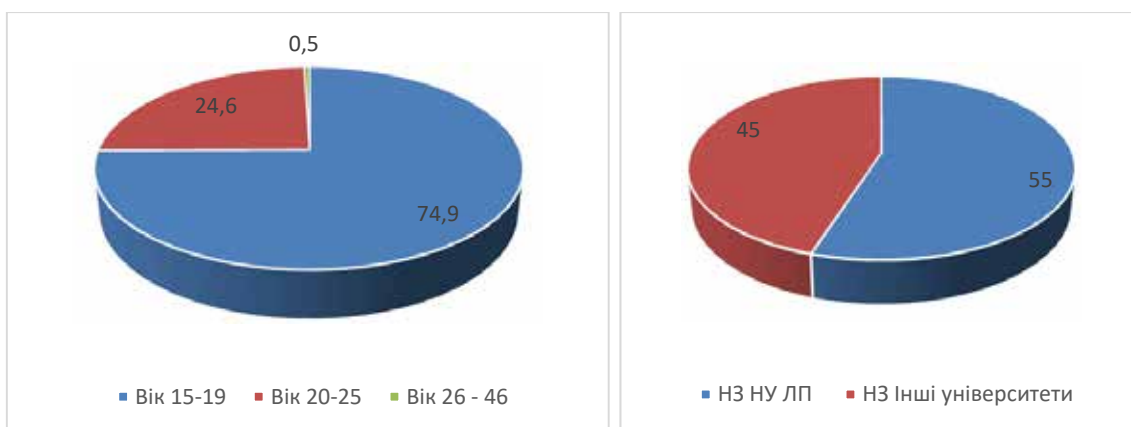

Рис. 1. Характеристика досліджуваної групи осіб

Рис. 2. Оцінка якості та комфорту віртуального навчання

Рис. 3. Оцінка лекцій і практичних на онлайн-навчанні

Ставлення до семінарських занять у форматі онлайн було аналогічним до оцінки лекцій і практичних: 65,7% опитаних засвідчили, що їм подобається така віртуальна форма навчання, 20,4% поставили нейтральну оцінку та 13,9% не подобаються такі заняття у форматі онлайн.

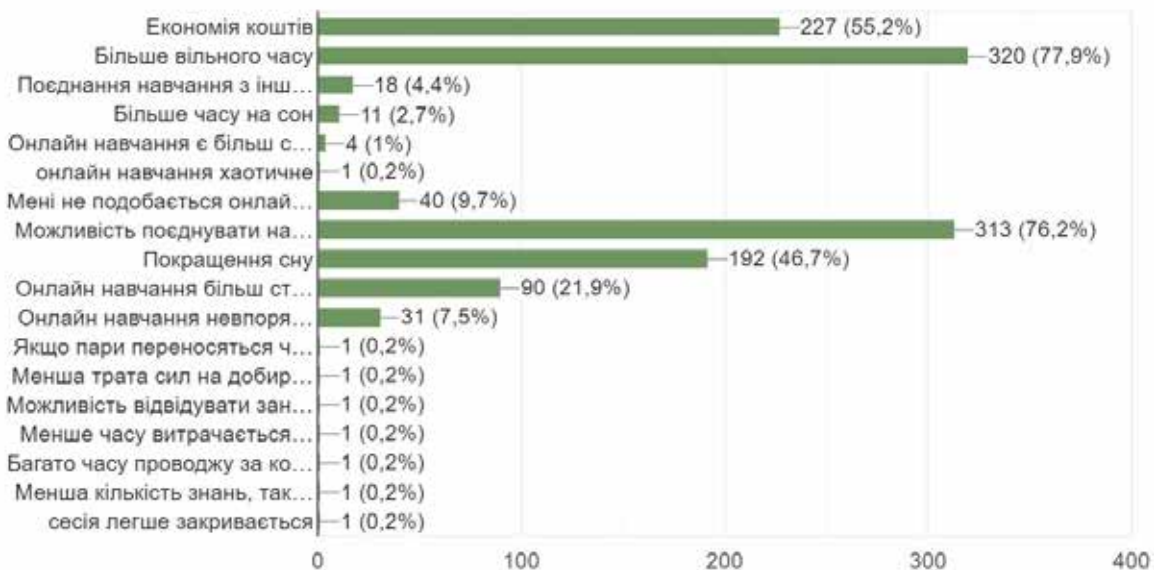
Досліджувані студенти також обирали ті переваги, які є для них значущими в онлайн-навчанні. Найбільш вагомими були: більша кількість вільного часу (для 77,9% опитаних), можливість поєднувати навчання з іншими справами або ж виконувати декілька справ водночас (для 76,2%), економія коштів (для 55,2%), більше часу на сон (для 46,7%). П'ята частина досліджуваних осіб (21,9%) вважає онлайн-навчання більш структурованим. Детально – на Рисунку 4.

Більшість досліджуваних осіб високо оцінили перевагу економії часу (81,9%) і коштів (66,9%).

Четверта частина студентів (25,3%) нейтрально ставиться до переваги економії коштів. Детальний аналіз розміщено на Рис. 5.

Також здебільшого високі оцінки отримали такі переваги: можливість поєднувати навчання з іншими справами, виконання їх одночасно (для 81,2% це дуже позитивно), більше часу на сон (для 66% це дуже позитивно). Нейтральну оцінку якості сну поставили 24,5% опитаних, а можливості виконання декількох справ водночас – 13,9% досліджуваних осіб (див. Рис. 6).

Значна частина досліджуваних осіб вважають онлайн-навчання досить структурованим (50,8% дуже позитивно оцінили, 31,1% нейтрально-позитивно оцінили цю перевагу). Що стосується хаотичності такої форми навчання, то тут домінувала нейтральна (для 41,4%)

Рис. 4. Переваги онлайн-навчання

Рис. 5. Оцінка переваг економії коштів та часу

Рис. 6. Оцінка переваг поєднання навчання з іншими справами та краща якість сну

Рис. 7. Оцінка переваг структурованості та хаотичності онлайн-навчання

оцінка, негативна (для 28,7%) та позитивна (для 29,9%), відсутність порядку оцінили третина осіб (див. Рис. 7).

Твердження про те, що онлайн-навчання не подобається, було оцінено переважно негативно

(для 42,6%), а нейтральна (для 28,7%) та позитивна (для 28,7%) оцінка властива третині осіб.

Більше половини респондентів зазначили, що наявність матеріалів курсу (конспектів лекцій, презентацій, тестової перевірки знань) була корисною та допомогла покращити рівень знань

Рис. 8. Оцінка якісних характеристик онлайн-навчання

(для 64,9%). Також досліджувані здобувачі знань (59,1%) констатували покращення рівня технічних здібностей і навичок.

Висновки. Отже студенти, які взяли участь у дослідженні, позитивно оцінюють якість і комфорт від навчання онлайн у будь-якій формі проведення. Також найбільш вагомими перевагами такої форми здобування знань є економія часу та коштів, мож-

ливості поєднувати навчання з іншими справами. Отримані результати цілком узгоджуються з аналогічними дослідженнями вчених у галузі вивчення сильних сторін навчання онлайн [1; 5; 7].

Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні негативних рис такого виду навчання й опрацюванні шляхів удосконалення, оптимізації навчання онлайн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Expected advantages and disadvantages of online learning: Perceptions from college students who have not taken online courses / M.W. Alexander et al. *Issues in Information Systems*. 2012. № 13 (2). P. 193–200.
2. Das S. Psychological Factors Affecting the Quality Of Online Learning. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*. 2021 Apr. 28. № 12 (10). P. 812–817.
3. University students online learning system during Covid-19 pandemic: Advantages, constraints and solutions / N.A. Fatonia et al. *Systematic reviews in pharmacy*. 2020 Jul. № 11(7). P. 570–576.
4. What you do predicts how you do: Prospectively modeling student quiz performance using activity features in an online learning environment / E. Jensen et al. *InLAK21 : 11th International Learning Analytics and Knowledge Conference 2021 Apr. 12*. P. 121–131.
5. Online Medical Education: A look into the various perceptions, among students across India / N. George et al. *Indian Journal of Preventive & Social Medicine*. 2022 Jun 29. № 53(2). P. 107–116.
6. Testing the Career Construction Model of Adaptation in a sample of Afghanistan's working adults : A longitudinal study / Z.A. Green et al. *Journal of Career Assessment*. 2022, Apr. 11. P. 1–8. DOI: 10.1016/j.heliyon.2022.e09729:
7. The evolution of self-control / E.L. MacLean et al. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2014, May 20. № 111 (20). P. 140–148.
8. Power R. Accessibility in Online Learning. *Thriving Online : A Guide for Busy Educators*. № 51. P. 101–110.
9. Savarimuthu A. Palaniyandi S. Psychological impact of online learning. *EduTrucks*. 2007. Vol. 7. № 2. P. 7–9.